

ne, til beste for de folk vi sjø er sprunget ut av.
 Vi må være med og samle det norske folket til en makt og være med å gi heimefronten en fast ledelse som kan lede kampen på alle områder, en ledelse som ikke venter på at tyskerne skal spille ut, men sjøl tar initiativet og fører kampen slik at tyskerne får de mest følelige slag, og den norske heimefronten lider minst mulig tap.

Løsningen av de problemer som reiser seg når krigen er slutt, er avhengig av innsatsen nå under krigen. For å sikre folkestyret i vårt land etter krigen, er det nødvendig at folket er sktvt med og kjemper.

"Ånd og handling" er organ og uttrykk for de intellektuelle som vil lære av utviklingen på alle områder, og som tar den fulle konsekvens av de lærdommer utviklingen gir oss.

Vi strir for folkestyret.

Vi vil være med å samle hele det norske folket til en sterk front i aktiv kamp mot tyskerne, slik at krigen kan forkortes. Vi vil ta kampen opp mot dem som nøyer seg med å "vente og se" og mot alle forsøk på å splitte folket. Alle gruppeinteresser må i dag være underordnet det ene - å få landet fritt.

Vi vil at kampen skal ledes fra et sentrum som har tillit hos hele folket.

"Ånd og handling" vil klarlegge de intellektuelles stilling i kampen og peke på de oppgaver som særlig vi kan løse. I samarbeid med intellektuelle fra alle fag og fra alle kanter av landet vil "Ånd og handling" hjelpe til å løse de oppgaver og spørsmål som reiser seg i samband med krigen mot Hitler-Tyskland for et fritt Norge.

LÆGENES ANSVAR.

Nazistene har nå sendt ut krav om kontingent til Norsk Lægeforbund. Kontingenten er kr. 100.- pr. år, mens kontingenten før krigen til Den norske Lægeforening var kr. 35.-. Det er en ganske kraftig forhøyelse. Nå, det kunne enda gå an - om det var riktig, det som blir opplyst om den ideelle anvendelsen av pengene til "hjelp for studenter(?) og ubemidlede læger, kollektiv forsikring" osv.

Men densom betaler kontingenten, anerkjenner Norsk Lægeforbund. Og hvad er så dette forbundet? Det er ganske enkelt en del av det Nazistiske maktapparatet. Den gamle lægeforeningen ble av N.S. omorganisert til Norsk Lægeforbund, og Axel Christensen ble innsett som "komisærisk" leder. Riktignok er Christensen død i mellomtiden, men Sophus Brochmann later seg til å bli en verdig ettermann. Han er tuberkulosespesialist og er mest kjent for sine originale meninger om bekjempelsen av denne sykdom.

Norsk Lægeforbund er ikke en organisasjon som varetar lægenes interesser, men en organisasjon som skal påtvinge lægene nazistenes interesser.

Det er en selvfølge at ingen betaler avgiften til lægeforbundet. Nettop nå da vi sansynligvis står foran avgjørende krigshandlinger og må være forberedt på en sterk økt fiendtlig virksomhet også på den indre front - nettop nettop nå trenger vi et sterker samhold og en kraftigere motstandsvilje enn noen gang før. Spørsmålet om kontingent til lægeforbundet gjelder ikke en enkelt stand. Det er et ledd i en større innsirklingsmanøvre som har til hensikt å svekke stand etter stand. Det gjelder at ingen av dem svikter. Men at de holder den plassen de er satt til å forsvare. En liten svakhet kan være nok til at hele fronten rakner.

FEM NYTTÅRSBUDSKAP:

- Hitler 1939 til det tyske folk: Må 1940 bringe avgjørelsen.
- Hitler 1940 til den tyske krigsmakten: Året 1941 kommer til å fullbyrde den største seieren historien kjenner.
- Hitler 1941 til det tyske folk: La oss be Gud om at året 1942 må bringe en avgjørelse som redder vårt folk og våre forbundsfeller.
- Hitler 1942 til den tyske krigsmakten: Året kommer kanskje til å by på vanskeligheter, men ikke større enn i det foregående år.
- Hitler 1943 til den tyske krigsmakten: Året 1944 kommer til å bli et meget tungt år.
- Men "Fritt Folk" "går mot lysere tider".

FINNLAND.

Den viktigste hendingen i senere tid er den at den finske regjering har søkt kontakt med Sovjet-Samveldet for å undersøke mulighetene for en våpenstillstand mellom de to land. Etter de store framgangene til Den røde arme over hele østfronten, ble det etter hvert klart for finnene at det ikke var noe håp om at de skulle vinne det Stor-Finland som Mannerheim lovte dem, da de sammen med Tyskland overfalt Sovjet-Samveldet. Finland er på mange måter avhengig av USA, og da Amerika kom med i krigen, og det tok til å bli klart at Tyskland ikke kunne vinne, fikk de finske politikere det travelt med å fortelle at Finland ikke var med i storkrigen, men hadde sin egen private krig for sjølstende. USA ga Finland flere advarsler og tilbød seg å mekle mellom Sovjet-Samveldet og Finland. Men ennå var det håp for en akseseier, og finnene avsto blankt. Først i februar uttalte den amerikanske utenriksminister Hull at hvis ikke Finland nå kom til en forståelse med Sovjet-Samveldet, kunne det ikke vente noen framtidig støtte fra USA. Flere amerikanske aviser krevde samtidig at den diplomatiske forbindelse med Finland skulle bli avbrutt, og at USA skulle erklære Finland krig.

I midten av februar kom så den tidligere finske statsministeren Paasikivi og en rekke andre kjente finske politikere til Stockholm. De oppholdt seg der en tid i forskjellige "private" ærender, og straks de kom tilbake til Helsinki, ble det holdt flere langvarige regjeringssmøter, og den 29. februar holdt Riksdagen hemmelig møte.

Samme kveld sendte kringkastingen i Moskva ut ordlyden av våpenstillstandsbetingelsene. Hovedpunktene er at Finland skal avbryte alle forbindelser med Tyskland og internere de tyske tropper som står i Finland. Tyske skip i finske havner skal beslaglegges. Om Finland ikke kan klare å internere dem alene, er Sovjet-Samveldet beredt til å hjelpe dem med sin røde arme og flyvåpen. De finske tropper skal trekkes tilbake til grensene fra 1940. Alle allierte, militære og sivile, som er internert i Finland eller som brukes til arbeidere der, skal frigis og sendes heim. Spørsmålet om demobilisering av den finske krigsmakt utstår til forhandlinger i Moskva. Spørsmålet om Petsamo-området utstår til forhandlinger i Moskva. Spørsmålet om skadeserstatning utstår til forhandlinger i Moskva.

Moskva opplyste om konferansene i Stockholm at en framtreddende svensk finansmann hadde oppsøkt Sovjet-Samveldets ambassadør, fru Kollontay, og spurt om hun ville ta mot en representant for den

finske regjeringen for å forhandle om våpenstillstand. Det ble svart at Sovjet-Samveldet ikke hadde noen grunn til å være særlig begeistret for den sittende finske regjeringen, men at det i fredens interesse likevel ville forhandle med den. Paasiviki kom så til fru Kollontay og ba om å få betingelsene for en våpenstillstand mellom Finland og Sovjet-Samveldet. Ved et møte dagen etter, ble de overrakt. Ifølge pakten mellom de allierte ble Storbritannia og USA hele tiden holdt underrettet om forhandlingene i Stockholm.

Meldingen understreket at det ikke var tale om at russiske tropper skulle besette Helsinki eller andre finske byer, og at det ikke ble krevd regjeringskifte eller annet som gikk ut over finsk sjølstyre.

Pressen i alle allierte og nøytrale land gir uttrykk for sin glede over våpenstillstands-betingelsene og streker under at betingelsene er forbausende moderate. Sovjet-Samveldet har det i sin makt å kreve betingelsesløs kapitulasjon, men det stilte betingelser som ikke kunne være mildere. Den svenske pressen oppfordrer Finland til å godta betingelsene.

17. februar sto det en artikkel i den svenske kommunistavisen "Ny Dag", der våpenstillstands-betingelsene ble skissert slik som de nå viser seg å være. "Uusi Suomi", det konservative finiske regjeringsorganet, gikk den gang inn for våpenstillstand på det grunnlaget som var kommet til uttrykk i "Ny Dag", men nå synes "Uusi Suomi" og heleden av den svenske pressen for øvrig at betingelsene er altfor harde.

Finansminister Tanner søker å trekke drøftelsene av betingelsene i langdrag, i det håp at krigslykken skal snu seg. Pressen i de allierte land advarer mot forhaling av saken og sier at neste gang vil ikke Finland kunne vente å få så gode betingelser.

Våpenstillstands-betingelsene fra Sovjet-Samveldet til Finland har vakt stor oppmerksomhet i de andre vasallstatene til Hitler-Tyskland. Etter ungarske telegrambyrå-meldinger 4. mars søker Bulgaria de allierte om det kan oppnå våpenstillstand etter tilsvarende betingelser.

MILITÆR OVERSIKT.

Østfronten. I første halvdel av januar begynte sovjet-troppene sin offensiv mot de tyske styrker som beleiret Leningrad. Og det er på nordfronten at de viktigste kampene har funnet sted i senere tid. I løpet av en måned ble finskebukta rensert til utløpet av Narva-elven, og tyskerne ble kastet ut av området mellom Narva, østbredden av Peipus-sjøen, jernbanen Pskov - Staraja Russa, Ilmensjøen og Volkhov-elva. Under kampene tapte tyskerne 90.000 mann i drepte. Blant de avdelinger som er blitt revet opp, er Regiment Nordland. Det blir nå kjempet i det nærmeste grannelaget til Pskov, og sovjet-troppene som rykker fram sør-vest for Ilmensjøen over Kholm, står bare 12 km. fra Ostrov, som ligger 50 km. sør for Pskov på jernbanen til Daugavpils. Ostrov er det siste store støttepunktet som tyskerne har øst for den latviske grensen. 2. mars meldte russerne at de hadde gått over elva Narva, sør-vest for byen av samme navn. 3. februar var byen helt omringet, idet troppene var rykket nord til finskebukta. På den kvite-russiske front ble Rogatsjev erobret 25. februar, og russerne rykker videre fram mot vest. I Dnjeprbuken ble malmbyen Krivoi Rog befridd 22. februar, og russerne fortsetter offensiven i retning mot Nikolajev og Kherson. Krivoi Rog var det siste

gruvedistriktet tyskerne hadde i Sovjet-Samveldet. 22. februar var Den røde armés 26-årsdag. Stalin ga en dagordre, der han opplyste at 3/4 av den sovjetjord som fienden hadde besatt, nå var rensert. Mens den finske regjering drøftet oppfordringen fra USA om å trekke seg ut av krigen mens det ennå er tid, bombet russerne kraftig Helsinki, Åbo, Uleåborg og andre krigsviktige finske byer.

Luftoffensiven i vest blir stadig kraftigere og kraftigere. Engelske fly kastet 1 februar 11.700 tonn bomber over Tyskland

under nattangrep. 3. mars brukte engelskmennene for første gang bomber på 6.000 kg. Det ble kastet over en tysk flyfabrikk i Nord-Frankrike. Det er først og fremst det tyske flyvåpen som vestmaktene søker å lamme ved sine flyangrep nå. Flønt målene for bombingene er flyfabrikker og kulelagerfabrikker i Gotha, Stuttgart, München, Behrensburg, Halberstadt, Regensburg, Schweinfurt og Steyr. Amerikanerne har begynt med koordinerte flyangrep mot Tyskland fra baser i England og Italia. Militære mål i Nord-Frankrike, Nederland og Belgia blir bombet dagstøtt. Churchill sa i sin tale den 22. februar: "Bombingen binder tre millioner mann i Tyskland og 4/5 av den tyske jagerflystyrke, og også en del av bombeflystyrken er bundet i vest og rettet mot oss." Tyskerne har rettet noen angrep mot Sørøst-England med London. Angrepene var de kraftigste på lang tid, men det vil ikke si så mye.

I Italia er det ikke noen vesentlig endring i situasjonen. I løpet av tre uker har tyskerne rettet tre harde angrep mot Anzio-bruhodet. Alle angrepene er slått tilbake. På den 5. armés hovedfront og på den 8. armés front har det vesentlig vært patruljetokter. De allierte binder nå 19 tyske divisjoner i Sør-Italia. Været er dårlig.

Den jugoslaviske folkearmé under Tito fortsetter sine vellykkede kamper mot tyskerne. Over 80.000 km² av Jugoslavias jord er under Titos kontroll. Folkehæren holder 2/3 av Sentral-Bosnia, der den har sine hovedstøttepunkter. Ellers opererer den i nesten alle deler av landet. På grunn av de uavlatelige anslag mot jernbanene må tyskerne øke trafikken langs kysten, og her har det britiske flyvåpen utfoldet en livlig aktivitet og senket en rekke fartøyer.

På Stillehavfronten er initiativet helt og holdent i amerikanernes hender. Så godt som hele Marshallarkipelet er nå under amerikansk kontroll, og i det siste har amerikanerne gått i land på Admiraltetsøyene. Amerikanske fly- og flåtestyrker har bombet Truk i Karolinene, der 19 japanske skip ble senket og 201 fly ble skutt ned, mens amerikanerne tapte 17 fly og fikk skadd ett skip. Liknende angrep er rettet mot Rabaul på Ny-Britannia, Saipan og andre japanske baser i det sørvestre Stillehav. Mange japanske skip er blitt senket ved forskjellige operasjoner.

I Burma rykker den 14. britiske arme framover etter å ha slått tilbake et japansk angrep.

(Avsluttet 4. mars.)

I Stalingrad ble 40.000 hus ødelagt, svarende til 85 % av bebyggelsen. Av byens 100 fabrikker ble såntlige ødelagt, medeler Moskvaradioen. Man planlegger å reise et 75 meter høyt seiersmonument i byen.

Clark Gable har forlatt filmen for den tid krigen varer. Han er nå blitt skytter på en flyvende festning og har en rekke vellykkede tokter, bl. a. over Tyskland og Norge, bak seg.

Generaloberst N. F. Vatutin er helt og holdent at produkt av den røde armé. Han har arbeidd seg opp fra vanlig menig soldat gjennom alle grader. Ha viste imidlertid tidlig slike talenter at Den røde armés spesielle officersoppdagere tok seg av ham, plasserte ham i utdanningsanstalter og ga ham de militærtekniske kunnskaper han trengte. I 1941 kjempet han med stor tapperhet på sentralfronten, steg fra major til ober samme år, ble generalmajor vinteren 1942, generaløytnant samme høst og generaloberst i 1943, da han opererte på Dnjeprfronten. Han ser mer ut som en ung landbruker enn som en hard og dristig officer.

Det danske jordbruk ble sett på som Tysklands siste matreserver. Nå har tyskerne begynt å angripe denne reserven for alvor. Inntil 1. desember 1943 er 73.000 tonn fleisk eksportert til Tyskland mot 17.500 tonn i 1942 - en økning på mer enn 400 %. Likest er eksporten av smør steget betydelig, fra 34.500 tonn til 47.700 tonn.

KULTURELL NYORDNING.

Hitler-Tyskland satte verden i brann for å vinne verdensherredømmet. De tyske imperialister ville ha "Lebensraum". De ville utbytte og utplyndre hele verden. Det skulle bare være en nasjon "Gross-Deutschland". For å gjennomføre en slik politikk var det nødvendig å knuse eller undergrave alt åndelig liv, utrydde eller svekke de enkelte nasjoners ledere og alle de som kunne tenkes å bli det. I alle de land Aksemaktene har okkupert eller gått til angrep på, har professorer, lærere, prester, studenter og skoleelever fått føle tyranniets brutale hånd. De er blitt forfulgt og har ofret liv og eiendom for forsvaret av frihet og sannhet.

Det foreligger en rapport fra en felles komite av "London Internasjonal Assembly and Council for Education in World Citizenship", som er uoffisiell forening av folk fra alle de forente nasjoner. Rapporten, som gir et overblikk over stillingen i hvert enkelt land med hensyn til skole- og undervisningsvesen pr. 1. februar 1943, er nå foreldet, men det bildet den ruller opp, er sannelig forferdelig nok:

A. Belgia:

Inntil nå (1. februar 1943) har bare universitetet i Louvain lidd større materiell skade. I mai 1940 ødela tyskerne et dusin universitetsbygninger inklusiv det berømte bibliotek. Av 900.000 bøker er 15.000 blitt reddet, og av 800 manuskripter bare 15. Bryssels frie universitet ble lukket etter lange forhandlinger, som følge av professorenes fiendsinnede holdning like overfor nyordningen, og mange av dets medlemmer og akademiske ledere er blitt arrestert. Fire måneder senere forsøkte tyskerne igjen å åpne universitetet, men professorene nektet, da de innså at meningen var å gjøre det til et statsuniversitet og senere nazifisere det. I skolene har tyskerne forsøkt å utslutte all patriotisk tankegang, lærerne er blitt fengslet, lærebøker sensurert og i enkelt tilfelle forbudt. Hundrevis av bøker er blitt fjernet fra de offentlige biblioteker.

B. Frankrike:

Alsace-Lorraine. Politikken har vært å germanisere ungdommen fullstendig og så hurtig som mulig, men store vansker er oppstått. Man har f.eks. ikke kunnet finne ledere for Hitler-Jugend og Bund Deutscher Mädel, til tross for rundhåndede bestikkelser. Skoleordningen foreskriver for hver uke: politisk undervisning

2-3 timer, historie 4 timer, geografi, matematikk og fysikk 2 timer, "biblogi" (antisemittisme) 2 timer, 1 eller 2 timer latin og engelsk og 12 timer tysk. Fransk er forbudt.

Vichy-sonen. Petain og hans regjering har forsøkt å reformere undervisningen etter nazilinj, særlig med ungdomsbevegelser etter tysk mønster. Både i den okkuperte og den uokkuperte delen står størsteparten av lærerne steilt mot regjeringen og innpoder sine elever en patriotisk ånd. Universitetsprofessorene står sammen med lærerne - mange er blitt arrestert og noen henrettet, men det har ikke lyktes selv med den hardeste behandling å drive den franske ånd vekk fra skolene og universitetene.

C. Hellas.

24 byer i Hellas er blitt delvis eller totalt ødelagt ved militære operasjoner, luftangrep og jordskjelv. Et omhyggelig overslag anslår at skoler for 90-100.000 barn er blitt utslettet. I det området som er besatt av bulgarer, er bare noen få skoler åpne for 200.000 barn, og de er alle sammen bulgarske, en styggedom for grekerne. Begge de greske universiteter, Aten og Saloniki, er blitt lukket, og mange studenter og professorer er myrdet som gisler. I likhet med andre land er Hellas blitt røvet for verdifulle manuskripter, antikviteter etc.

D. Nederland.

Universitetet i Leyden er lukket, og fra alle universiteter er mange professorer arrestert. I skolene er lærebøkene - særlig i historie - blitt revidert og nazistiske lærere innsatt.

E. Norge:

Tyskerne har i stor utskrekning rekvirert skolene til brakker. Rapporten framhever sterkt de norske lærernes kamp og pointerer særlig det utslag av tro på det demokratiske livssyn som fikk 12.000 av Norges 14.000 lærere til å ta kampen opp mot makt og terror. Videre betones samholdet mellom lærere og elever og endelig betydningen av den erklæring lærerne i alle norske skoler leste opp for sine elever 9. april 1942. Denne erklæring sies å være av historisk betydning og en inspirasjon for lærere over hele verden, nå og i framtida, og den er lagt ved som bilag til rapporten.

F. Polen.

I 1939 hadde Polen 4.659 barnekrybber, 28.881 folkeskoler og 789 høgre skoler. I tillegg til disse var det 2.085 yrkesskoler og 28 universiteter. I de besatte områder er alle polske skoler av enhver art stengt. Bare tyske skoler er tillatt, og enhver reminisens av nasjonal kultur er tilintetgjort. Lærebøker, polske kart og biblioteker er blitt ødelagt, lærere ble skutt, deportert eller fengslet. I det såkalte "generalløst" ble lærere arrestert og skutt, men et visst antall ble fortsatt under store vansker.

Polske høgre skoler forekommer ikke lenger. Yrkesskolene underviser bare i elementære, mekaniske fag, og alt utstyr er blitt fjernet. Universitetene og andre høgre undervisningsanstalter har vært stengt siden begynnelsen av okkupasjonen. Hele grupper av professorer er blitt sendt til konsentrasjonsleirer, og 100 vites med sikkerhet å være døde der i løpet av de to første år. Alt i alt antas det at 50.000 mennesker i undervisningsvesenets tjeneste er blitt drept av tyskerne.

G. Russland.

Noe komplett bilde av situasjonen i de tyskebesatte områder foreligger ikke, men det som er kjent, er uten sidestykke i verdenshistorien. I denne ørken av ruiner, blod og redsler er det praktisk talt intet igjen av undervisningen.

H. Tsjekoslovakia.
Fra okkupasjonsøieblikket, 15. mars 1939, har streng sensur ødelagt all frihet i presse, radio, teater og film. Skolene ble satt under tysk kontroll. Alle universiteter er lukket for godt, universitetsbygninger og biblioteker systematisk plyndret, sanatets arkiver ødelagt. Alle studenter som ikke ble fengslet, fikk 24 timers frist til å finne manuelt arbeide eller bli sendt til Tyskland. En stor del av professorene og andre intellektuelle ledere er blitt drept. 60 % av folkeskolene er lukket i Böhmen-Mähren. Ethvert tsjekkerbarn ventes å kunne snakke perfekt tysk i 12-årsalderen. Det er tillatt å utskrive ethvert barn over 10 år til arbeid hvor som helst. Bare 1/3 av det normale antall barn er i inneværende år gitt adgang til de høgre skoler, og piker er fullstendig utelukket. Lærere er blitt brutalt behandlet. Tyskere og ungarere har systematisk plyndret hele landet for verdifulle bøker, dokumenter og museumsgjenstander.

I. Jugoslavia
Landet har lidd under tyskere, italienere, bulgarere og angarere. I den såkalt uavhengige stat Kroatia har Pavelic og hans tilhengere gjort iherdige forsøk på å nazifisere ungdommen. Mange lærere er blitt skutt, sendt til konsentrasjonsleirer eller drevet ut av landet.

I Slovenia har tyskerne grassert voldsomt. Mange lærere og professorer har kjempet og er blitt drept i friskarenes rekker. Ifølge opplysninger fra 1941 er 500 studenter, hvorav mange piker, blitt skutt for sabotasje. En av de mest brutale handlinger ble foretatt i Kragujevac i oktober 1941, da alle lærere og elever fra 6. 7. og 8. klasse i byens høgskole ble slaktet med maskingevær.

Under ungarerne har det ikke vært mindre brutalitet. Mange serbiske lærere og studenter ble hengt i Pancevo sammen med "andre opprørere". I Subotica ble talløse studenter og skolebarn skutt ned foran den høgre skole. Ungarernes hensikt var å ødelegge enhver form for jugoslavisk kultur i skoler og kirker i det sivile liv.

Under bulgarerne i Sør-Serbia er alle serbiske lærere blitt drevet ut av landet. Det bulgarske språk er det eneste som er tillatt.

J. Det fjerne Østen.
Her har japanerne vist en barbarisk ånd som vanskelig kan sammenlignes sjøl med naziforbrytelsene. I 1937 ble universitetet i Nanking fullstendig ødelagt. Universitetets studenter hadde til stadighet demonstrert mot japanerne. Universitetet i Shanghai ble bombet og stengt, og Taing Hau universitetet i Peiping ble brukt som brakkør. År 1. alt ble det i det første krigsår 20 universiteter og høgre skoler enten ødelagt eller beslaglagt. Av Kinas 108 institusjoner for høgre undervisning måtte 25 stenge, 14 ble fullstendig plyndret og 15 alvorlig akadd. Japanerne forsøkte å reorganisere undervisningen som propaganda.

Siden denne rapporten ble skrevet, har aksemaktene økt terroren mot kulturlivet. Antallet av fengslede og drepte intellektuelle er steget sterkt. - vi har deportasjonen av de norske studenter i friskt minne. Gjenoppbygningen av undervisningsvesenet i de okkuperte, og like meget i de fiendtlige land, blir ikke den minst viktige oppgave i etterkrigstida.

Kommisjonen legger derfor til slutt fram detaljerte forslag til organiseringen av dette arbeidet og betoner sterkt dets betydning for formingen av en ny og bedre, en samvirkende verden etter krigen.

XXX
V
V
V
V
XXX

ÅND OG HANDLING.

1. årgang.

Mars 1944.

Nr. 2.

VÆR PÅ VAKT.

Det later til at gestapo har gått over til mer utpekulerte metoder for å bekjempe heimefronten. Provokatørene er blitt dyktigere og mer virksomme. Det kan ikke nok advares mot å innlate seg med folk som er ikke har full visshet for at en kan stole på. Får en oppgitt referanser så må nøyaktigheten av disse undersøkes.

Det siste nye er at gestapo distribuerer aviser som gir seg ut for å være organer for heimefronten. De ligner de vanlige hemmelige avisene av utstyr og de prøver også å legge teksten nær opp til dem.

I en av disse gestapoavisene fortaltes at kommunistene skulle ha angitt alle hemmelige aviser som ble redigert av borgerlige kretser, for å få rå grunnen alene. Blant de borgerlige avisene ble nevnt "Fri Fagbevegelse". Hensikten var å så splittelse i heimefronten og dele den i en borgerlig og en radikal leir. Forsøket var meget plumpt og falt helt gjennom. Alle vet jo at det gjelder å stå samlet i kampen mot tyskerne og deres lakeier. Først når de er beseiret kan vi ta fatt på de sosiale problemene.

De siste dødsdommene og arrestasjonene i Norge skal kanskje tjene til å gjøre oss myke og hjelpsomme overfor nye angrep på vår frihet. Men vi skal ikke bli mykere, og vi skal bare hjelpe våre egne!

Vær på vakt mot alle tyske tiltak, arbeidsmobilisering borgervakt, bedriftsvern.

Vær forsiktig - men ikke for forsiktig. Ingenting er verre enn å gå i tysk tjeneste.

JAKOB SØMME

er falt for Norge. Det heter i den korte avismeldingen om dødsdommens fullbyrdelse: "Under utnyttelsen av sine faglige kunnskaper har Sømme samlet krigsviktig etterretningsmateriale etter engelsk (d.v.s. norsk) oppdrag, og gjort det tilgjengelig for fiendtlige agenter. Han har drevet sin omfattende virksomhet i over to år." I sannhet stolte minneord over en nordmann idag! I over to år har magister Sømme arbeidet for fedrelandet, vel vitende om at han kanskje en dag ville rives bort fra sine kjære og fra sitt vitenskapelige arbeid.

Det var et stort tap for Norge å miste denne dyktige vitenskapsmannen. For hans hustru og barn og for alle hans venner var det et fryktelig sjokk plutselig å lese i avisen at nå var han død. Han falt på sin post. Han var en av de mange fanebærere for Norges sak, og nå har han gitt fanen til andre. Vi takker ham for hans store offer for Norges sak, og for det eksempel han har gitt oss.

"Kjemp for alt hvad du har kjært
dø, om det saa gjælder
da er livet ei saa svært
døden ikke heller."

KRIGSOVERSIKT.

De alliertes overlegenhet blir fra måned til måned mer markert og de har initiativet på alle fronter, i Europa såvel som i Østen. Tyngdepunktet i operasjonene ligger fradelles på Østfronten, der kampvirksomheten under stadig vekslning av brennpunkter strekker seg over hele fronten fra Svartehavet til Finskebukta. Etter at det store russiske gjennombrudd i Kiev-sektoren hadde åpnet veien for Vatutins 1. ukrainske arme som over Shitomir og Korosten fortsatte vestover inn i Polen og mot sydvest over Bardsjev trengte fram mot Bug, var stillingen for den tyske arme i Dnjeprbuen ytterst kritisk, men også denne gang lyktes det von Manstein å avverge katastrofen ved å kaste inn de tilgjengelige reserver i en motoffensiv i området øst og nord for Vinnitsa. På denne måte ble sydfronten midlertidig stabilisert. Vatutins og Konjevs armeer trengte en pause til omgrupperinger, utbygning av forbindelseslinjer og framføring av forsterkninger. Mens fant den russiske beredelsestiden inne til å begynne en offensiv som lenge hadde vært under forberedelse på Leningradfronten. De tyske stillinger på denne front var ansett for å være så godt som ugjennomtrengelige både på grunn av de vanskelige terrengforhold og tyskernes kraftige befestninger. Russerne hadde imidlertid konsentrert så veldige artilleristyrker på denne front at selv de sterkeste befestninger ble knust under trommeilden. Den 19. januar kom Stalins dagsbefaling med melding om at en dobbelt russisk offensiv ved Leningrad hadde ført til et stort gjennombrudd. General Govorovs offensiv delte seg straks i to operasjoner, en framrykning vestover mot den estniske grense og en sørover i retning av Luga og Pskov. Samtidig gikk general Mareskov til offensiv ved Novgorod (som falt 20. januar) i retning Luga. Situasjonen var en tid ytterst farlig idet 100 tusen menn på et hengende hår holdt på å bli innringet ved den russiske knipetangoperasjon ved Luga. Tyskerne måtte imidlertid etterlate hele sitt tunge utstyr og deres tap var uhyggelige. De russiske offensiver tvang samtidig tyskerne til å oppgi hele Ilmenfronten, da troppene i dette avsnitt holdt på å bli utflankert. Govorovs offensiv ruller nå med stor kraft inn i Estland. Grensen er overskredet på bred front, og russerne står langs Narvaelven i hele dens lengde og har et kraftig brohode på vestsiden av elven. Byen Narva er halvveis omringet og jernbanen Narva-Tallinn er avbrutt. I Estland rår fullstendig panikk, tyskerne har gjort et fullstendig mislykket forsøk på å mobilisere den estniske befolkning samtidig som de forbereder en fullstendig evakuering av alle tyskere. For øyeblikket foregår voldsomme kamper i Pskovs umiddelbare nærhet og de russiske tropper står bare 10 km. fra Ostrov og 30 km. fra den latviske grense. En tredje russisk offensiv fra Nevo-Sokolniki har også hatt betraktelig framgang som bl.a. har resultert i at den viktige jernbane mellom Pskov og Polozk er blitt avskåret.

Ennå mens kampene raste på det heftigste på nordfronten gjenopptok Vatutin og Konjev sine operasjoner i Ukraina der tre brennpunkter utkrystalliserte seg på den 500 km. lange front mellom Sarny og Nikopol. Lengst i vest gjorde de russiske styrker som står langt inne på polsk område, et fremstøt mot vest og sydvest, rykket 80 km. fram på et par dager og erobret de viktige byer Rovno og Luck. Et par dager senere falt også jernbaneknutepunktet Schepetovka. Ved det annet brennpunkt ca. 400 km. lenger sydøst omringet styrker av Vatutins arme som rykket fram mot sydøst fra Bjelaja Tsjerkov 10 tyske divisjoner, idet Vatutins

styrker forenet seg med general Konjevs styrker som fra Kirovograd støtte fram mot nordøst. Denne manøver resulterte i tilintetgjørelsen av hele den 8. tyske arme. 55 tusen tyskere falt og 18 tusen ble tatt til fange. Ytterligere falt 20 tusen menn under forsøkene på å komme de innringete styrker til unnsetning. Også ved det tredje brennpunkt på den ukrainske front, helt inne i Dnjeprbuen ved Nikopol og brohodet sør for Dnjepr oppnådde russerne store resultater. Hitlers prestigestrategi som gikk ut på å holde Nikopol med dens rike malmleier for enhver pris, førte til at der oppstod et ytterst farlig frontframspring som vanskelig kunne holdes i det lange løp. 5 tyske divisjoner ble avskåret gjennom general Malinovskis konsentriske angrep over jernbaneknutepunktet Apostolovo samtidig som general Tolbjukin gikk til storm på brohodet. De 7 tyske divisjoner som holdt brohodet ble rent overende og kastet over elven med uhyggelige tap. Den 8. februar falt Nikopol, og jernbyen Krivoi Rog måtte oppgis den 22. for å hindre en ny innringning. Etter erobringen av Krivoi Rog oppstod en relativ pause i kamphandlingene i Ukraina. Denne ble imidlertid ikke av lang varighet. Den 4. mars gikk 1. ukrainske armers tropper over til offensiven igjen, nå under ledelse av marskalk Sukov som hadde overtatt kommandoen etter general Vatutin som var blitt syk. Etter kraftige artilleriforberedelser brøt russerne gjennom Fiendens linjer over en 180 km. bred front og den 7. mars ble jernbanen Odessa-Lemberg avskåret. Uten kontroll over denne 5-spoete jernbane er von Mansteins stilling uholdbar. Hans armeer som anslåes til ca. 700 tusen menn har derved mistet forbindelsen med heimlandet og tilførsels- og rettveiene fører nå inn i Romania på tre enkeltsporete jernbaner. Russerne behersker allerede mesteparten av jernbanelinjen mellom Prosskurow og Tarnopol og begge disse byer trues umiddelbart. I Tarnopol foregår allerede gatekamper. Under disse forhold står neppe noen annen utvei åpen for von Manstein enn å søke å redde mest mulig av sine armeer tilbake til Bug og Dnjestr for der å oppta forsvaret av Romania og de vitale oljekilder.

Dette gav signalet til almindelig offensiv over hele den ukrainske front og i løpet av få dager gikk 2., 3. og 4. ukrainske arme til angrep. 2. ukrainske arme under Konjev angrep på 175 km. bred front over Kristenovka og Uman og nådde den 12. mars fram til elven Bug på flere steder. 3. ukrainske fronts tropper under Malinovski forserte 7. mars elven Ingulez og rykker på 170 km. bred front sørvestover mot Nikolajew. Og endelig satte 4. ukrainske fronts tropper under general Tolbjukin over Dnjeprs nedre løp den 10. og rykker nå vestover på bred front. Cherson og Nikolajew trues nå fra 2 sider.

Kampene har overalt vært usedvanlig blodige og tyskernes tap i døde og fanger er store. Tapet av tungt materiell er uhyre idet kanoner og tanks blir sittende fast i den dype sølen under de stadige rettrekker. Alene ved Uman, inntil for få uker siden sete for von Mansteins hovedkvarter, erobret russerne 500 tanks, 600 kanoner og 12 tusen lastebiler.

Italiafronten har vært preget av tyskernes voldsomme forsøk på å kaste de allierte tropper ved Nettuno på sjøen. 3 svære angrep er blitt avvist og de allierte har gjenerobret midlertidig oppgitt terreng. På Cassinofronten er kampene stilnet endel av, likesom flyvirksomheten har vært noe mindre på grunn av ugunstige værforhold.

I Stillehavet har amerikanerne nå oppgitt sin tidligere taktikk som gikk ut på å nedkjempe japanerne fra øy til øy. Gjennom

erobringen av Marshalløkipellet og landstigningen på Admiralitetsøyene er de japanske styrker på Salomonøyene, Ny Britannia og Ny Irland kommet i en farlig stilling idet deres forbindelseslinjer er avskåret. Oppsiktsvekkende er også det store angrep på den japanske hovedbase Truk. De japanske tap ved denne anledning sammenlignes i USA med Pearl Harbour. Mc. Arthurs strategi tar antagelig sikte på et framstøt mot Filippinene hvorfra de japanske forbindelseslinjer med Indo China og det hollandske kolonirike kan avskjæres.

Den amerikanske flåte som opererer i Stillehavet er antagelig den sterkeste i verden, således deltar over 40 hangarskip i operasjonene. Under disse omstendigheter har den japanske marineledelse ikke våget å sette sin flåte inn i kampen i disse fjerne farvann. De amerikanske seire er derfor blitt vunnet med forbløffende små tap.

Om luftkrigen får det være nok å si at den i den senere tid har tatt et oppsving som aldri før, og at en rekke av Tysklands viktigste industribyer har vært utsatt for voldelige bombardementer, således er Schweinfurt som har Tysklands største kulelagerfabrikker (ca. 50 % av den samlede kulelagerproduksjon) jevnet med jorden. Et nytt og interessant trekk i luftkrigen gir de store amerikanske dagangrep på Berlin, hvor bl.a. kulelagerfabrikkene ved Erkner ble ødelagt. Den tyske jagermotstand som på angrepets første dag påførte amerikanerne et tap på 88 bombefly, ble utsatt for en kraftig årelatning, og på angrepets fjerde dag var amerikanernes tap 6 bombefly. Mellom den 21. januar og 1. mars gjennomførte tyskerne 20 nattangrep mot Storbritannia og kastet ned 1700 tonn bomber. I samme tidsrom kastet allierte fly 35 000 tonn bomber over Tyskland og 16 000 tonn mot mål i okkupert område.

FRA SKUESPILLERFRONTEN.

Teaterdirektoratet har besluttet at normaltraktatens § 8, 4. ledd skal endres. Det het i de gamle kontraktene at skuespillerne har plikt til i påkommende tilfelle å medvirke "på nasjonale festdager". Nå heter det "ved offentlige tilstelninger av nasjonal betydning". Heri ligger en bestemmelse om at skuespillerne kan bli innkalt til å opptre ved politiske tilstelninger. Det må være hyggelig å gi sin kunst til muntrasjon for nasjonal gestapo og lignende, mens våre beste menn martres i kampen mot dem. Det er lite rimelig at skuespillerne, som i 1941 gjorde slik en strålende innsats, skulle la seg lure til å skrive under på kontrakten i dens nye og endrede form.

TIL ETTERTANKE.

Den danske dikterprest Kaj Munk som nylig ble myrdet i av danske quislinger, hadde i de siste år gjort en tårsgudstjenesten til en ganske særlig høytid i sin lille kirke. Prekenen var utarbeidet med spesiell omhu, og kirken var vakker pyntet. I år var ikke kirken pyntet som vanlig, og da gudstjenesten skulle begynne, kom Kaj Munk iført Ytterklær fram i kirkegangen og meddelte at han ikke fant anledning til noen nyttårsgudstjeneste da de velsituerte i sognet hadde stillet sine hester og vogner til tyskeres tjeneste for befestingsarbeider. Hadde det vært småfolk som hadde latt seg lokke av de tyske tilbud, så han, kunne jeg forstå det, men det er umulig nå. Hvis man er redd for å delta åpent i kampen, er det minste man kan forlange at folk holder seg passive. Slik talte Kaj Munk til sine Sognebrødre. Hans ord burde vekke til ettertanke mange som gjerne vil regnes som "gode jøssinger".

SLUTT MED SKRYTET.

Den frie avis "Advokat-Nytt" bragte i sitt marsnummer en artikkel under denne overskriften. Denne artikkel har bud til mange utenfor advokatenes rekke. Avisen skriver:

"Søndag 27. februar talte redaktør Øksnevad i London Kringkasting til den norske hjemmefront. Han tok sitt utgangspunkt i Churchills siste tale hvor denne advarer det engelske folk mot å tro at seiren var vunnet hvis ikke hver enkelt gjorde sitt ytterste til siste stund. Dette gjelder også oss, det gjelder enten man er tannlege eller kjøpmann eller advokat."

Deretter foretar avisen et kraftig oppgjør med advokatstanden, hvis holdning ifølge "Advokat-Nytt" har vært mindre enn lunken. Avisen fortsetter:

"Den norske hjemmefront hadde sin heroiske tid i 1942. Da gikk lærerne til kamp, ungdomstjenesten ble knekket, kirken frigjorde seg fra den nasistiske stat, quislings riksting ble kvalt o.s.v. Men hva er siden skjedd? - Det fins en liten skare av menn og kvinner som daglig setter liv, helse og frihet inn. Takket være dem har vi fått nyheter, folk er blitt hjulpet ut av landet, og det er ydet mange tjenester som man ikke kan omtale nå. Men resten av folket gjør ingenting. Jo, forresten, rett skal være rett. De står jo i kø for å komme på borgervakt, og i disse dager har arbeidsgivere, store som små, vært travelt beskjeftiget med å skrive oppgaver til arbeidsformidlingen for at deres arbeidere og funksjonærer kan bli utskrevet til tysk arbeidsinnsats eller til det som verre er.

Av de okkuperte nasjoner er Norge den som gjør den minste innsats i den felles kamp. Fra Hellas, Jugoslavia og Frankrike, til Polen og Danmark kjempes og saboteres det mot den felles fiende. Disse nasjoner mener nemlig at friheten er en innsats verd. I Norge skjer intet. Vi klager kun over at den går smått i Italia og at invasjonen ikke kommer. Nå må de andre sandelig skynde seg å vinne krigen så vi kan få fred og ro og kaffe.

Denne situasjonen er til skade for vårt land og for oss. Vår posisjon blant de allierte svaker. "Krigen og Arbeiderklassen" det store russiske tidsskrift, klager over oss. Og hvor skal vi hente kraft til å ta fatt på fremtidens vanskeligheter når vi ikke en gang nå vil sette noe inn? Det er ikke vår sak å endre signalene for vår kamp. Men kommer parolen om aktiv motstand, så skal vi arbeide for den med glede og med befrielse i våre hjerter.

Inntil da ber vi så inntrengende vi kan om at alle iallfall viser den passive motstand som ennå er parolen for vår kamp. Glem ikke at vi er i krig, og at en krig må koste ofre hvis den skal vinnes. Vi skal fortsatt sende ut de paroler som blir vedtatt av våre tillitsmenn. Men alle må huske på at vi har noen vanskeligheter. Vi kan ikke være på pletten straks. Det er nemlig ikke alltid så lett å arbeide med gestapo i helene på seg. Det vesentlige er jo heller ikke lydigheten, den slaviske lydigheten overfor den enkelte parole. Hva det gjelder er at vi er besjolet av den rette kampånd, alltid på vakt mot forsøkene på å nasifisere oss, forsøkene på å få oss til å tjene fiendens formål, det være seg tyskerne. Er ånden den rette og samvittigheten våken, er det i virkeligheten ingen av oss som ikke med seg selv vet hva som er rett i enhver situasjon av betydning. Vi må kunne se det store i det små, Norge framfor reichet eller behageligheten.

Det må nå være slutt med skrytet om den norske hjemmefront. Bedrifter utført av andre for to år siden er ikke til å hvile på. I stedet vil vi ha om litt mere beskjedenhet, litt mere sivilcourage, litt mindre tjenestvillighet overfor dagens makthavere."

erobringen av Marshallarkipelet og landstigningen på Admiralitetsøyene er de japanske styrker på Salomonøyene, Ny Britannia og Ny Irland kommet i en farlig stilling idet deres forbindelseslinjer er avskåret. Oppsiktsvekkende er også det store angrep på den japanske hovedbase Truk. De japanske tap ved denne anledning sammenlignes i USA med Pearl Harbour. Mc. Arthurs strategi tar antagelig sikte på et framstøt mot Filippinene hvorfra de japanske forbindelseslinjer med Indo China og det hollandske kolonirike kan avskjæres.

Den amerikanske flåte som opererer i Stillehavet er antagelig den sterkeste i verden, således deltar over 40 hangarskip i operasjonene. Under disse omstendigheter har den japanske marineledelse ikke våget å sette sin flåte inn i kampen i disse fjerne farvann. De amerikanske seire er derfor blitt vunnet med forbløffende små tap.

Om luftkrigen får det være nok å si at den i den senere tid har tatt et oppsving som aldri før, og at en rekke av Tysklands viktigste industribyer har vært utsatt for voldsomme bombardementer, således er Schweinfurt som har Tysklands største kulelagerfabrikker (ca. 50 % av den samlede kulelagerproduksjon) jevnet med jorden. Et nytt og interessant trekk i luftkrigen gir de store amerikanske dagangrep på Berlin, hvor bl.a. kulelagerfabrikkene ved Erkner ble ødelagt. Den tyske jagermotstand som på angrepets første dag påførte amerikanerne et tap på 88 bombefly, ble utsatt for en kraftig årelatning, og på angrepets fjerde dag var amerikanernes tap 6 bombefly. Mellom den 21. januar og 1. mars gjennomførte tyskerne 20 nattangrep mot Storbritannia og kastet ned 1700 tonn bomber. I samme tidsrom kastet allierte fly 35 000 tonn bomber over Tyskland og 16 000 tonn mot mål i okkupert område.

FRA SKUESPILLERFRONTEN.

Teaterdirektoratet har besluttet at normaltraktatens § 8, 4. ledd skal endres. Det het i de gamle kontraktene at skuespillerne har plikt til i påkommende tilfelle å medvirke "på nasjonale festdager". Nå heter det "ved offentlige tilstelninger av nasjonal betydning". Heri ligger en bestemmelse om at skuespillerne bli innkalt til å opptre ved politiske tilstelninger. Det må være hyggelig å gi sin kunst til muntrasjon for ns-folk, gestapo og lignende, mens våre beste menn martres i kampen mot dem. Det er lite rimelig at skuespillerne, som i 1941 gjorde slik en strålende innsats, skulle la seg lure til å skrive under på kontrakten i dens nye og endrede form.

TIL ETTERTANKE.

Den danske dikterprest Kaj Munk som nylig ble myrdet i av danske quislinger, hadde i de siste år gjort en ffarsgudstjenesten til en ganske særlig høytid i sin lille kirke. Prekenen var utarbeidet med spesiell omhu, og kirken var vakker pyntet. I år var ikke kirken pyntet som vanlig, og da gudstjenesten skulle begynne, kom Kaj Munk iført Ytterklær fram i kirkegangen og meddelte at han ikke fant anledning til noen nyttårsgudstjeneste da de velsituererte i sognet hadde stillet sine hester og vogner til tyskerne tjeneste for befestningsarbeider. Hadde det vært småfolk som hadde latt seg lokke av de tyske tilbud, sa han, kunne jeg forstått det, men det er umulig nå. Hvis man er redd for å delta åpent i kampen, er det minste man kan forlange at folk holder seg passive. Slik talte Kaj Munk til sine Sognebarn. Hans ord burde vekke til ettertanke mange som gjerne vil regnes som "gode jøssinger".

SLUTT MED SKRYTTET.

Den frie avis "Advokat-Nytt" bragte i sitt marsnummer en artikkel under denne overskriften. Denne artikkel har bud til mange utenfor advokatenes rekke. Avisen skriver:

"Søndag 27. februar talte redaktør Øksnevad i London Kringkasting til den norske hjemmefront. Han tok sitt utgangspunkt i Churchills siste tale hvor denne advarer det engelske folk mot å tro at seiren var vunnet hvis ikke hver enkelt gjorde sitt ytterste til siste stund. Dette gjelder også oss, det gjelder enten man er tannlege eller kjøpmann eller advokat."

Deretter foretar avisens et kraftig oppgjør med advokatstanden, hvis holdning ifølge "Advokat-Nytt" har vært mindre enn lunken. Avisen fortsetter:

"Den norske hjemmefront hadde sin heroiske tid i 1942. Da gikk lærerne til kamp, ungdomstjenesten ble knekket, kirken frigjorde seg fra den nasistiske stat, quislings riksting ble kvalt o.s.v. Men hva er siden skjedd? - Det fins en liten skare av menn og kvinner som daglig setter liv, helse og frihet inn. Takket være dem har vi fått nyheter, folk er blitt hjulpet ut av landet, og det er ydet mange tjenester som man ikke kan omtale nå. Men resten av folket gjør ingenting. Jo, forresten, rett skal være rett. De står jo i kø for å komme på borgervakt, og i disse dager har arbeidsgivere, store som små, vært travelt beskjeftiget med åskrive oppgaver til arbeidsformidlingen for at deres arbeidere og funksjonærer kan bli utskrevet til tysk arbeidsinnsats eller til det som verre er.

Av de okkuperte nasjoner er Norge den som gjør den minste innsats i den felles kamp. Fra Hellas, Jugoslavia og Frankrike, til Polen og Danmark kjempes og saboteres det mot den felles fiende. Disse nasjoner mener nemlig at friheten er en innsatsverd. I Norge skjer intet. Vi klager kun over at det går smått i Italia og at invasjonen ikke kommer. Nå må de andre sandelig skynne seg å vinne krigen så vi kan få fred og ro og kaffe.

Denne situasjonen er til skade for vårt land og for oss. Vår posisjon blant de allierte synker. "Krigen og Arbeiderklassen" det store russiske tidsskrift, klager over oss. Og hvor skal vi hente kraft til å ta fatt på fremtidens vanskeligheter når vi ikke en gang nå vil sette noe inn? Det er ikke vår sak å endre signalene for vår kamp. Men kommer parolen om aktiv motstand, så skal vi arbeide for den med glede og med befrielse i våre hjerter.

Inntil da ber vi så inntrengende vi kan om at alle iallfall viser den passive motstand som ennå er parolen for vår kamp. Glem ikke at vi er i krig, og at en krig nå koste ofre hvis den skal vinnes. Vi skal fortsatt sende ut de paroler som blir vedtatt av våre tillitsmenn. Men alle må huske på at vi har noen vanskeligheter. Vi kan ikke være på pletten straks. Det er nemlig ikke alltid så lett å arbeide med gestapo i helene på seg. Det vesentlige er jo heller ikke lydigheten, den slaviske lydigheten overfor den enkelte parole. Hva det gjelder er at vi er besjolet av den rette kampånd, alltid på vakt mot forsøkene på å nasifisere oss, forsøkene på å få oss til å tjene fiendens formål, det være ns eller tyskerne. Er vinden den rette og samvittigheten våken, er det i virkeligheten ingen av oss som ikke med seg selv vet hva som er rett i enhver situasjon av betydning. Vi må kunne se det store i det små, Norge framfor reichet eller behageligheten.

Det må nå være slutt med skryttet om den norske hjemmefront. Bedrifter utført av andre for to år siden er ikke til å hvile på. I stedet vil vi ha om litt mere beskjedenhet, litt mere sivilcourage, litt mindre tjenestvillighet overfor dagens makthavere."

Såvidt "Adokat-Nytt".

Vi slår fast at sjelden har et ord vært mere på sin plass, og refselsen gjelder ingenlunde advokatstanden alene, men store deler av det norske folk. Det ustanselige skrytet av den norske hjemmefronten og dens fabelaktige holdning (Londonkringkasteren har angitt tonen) har omsider gitt store deler av det norske folk den oppfatning at det kan tillate seg hva som helst og allikevel være kraftpatriot og god jøssing. En krig vinnes imidlertid ikke med ettergivenhet og lunken undfallenhet, men ved aktiv innsats. Vi samstemmer med fullt hjerte i "Adokat-Nytt"s synspunkter og bør samtidig Londonkringkasteren for framtiden spare sitt ros og bruke riset litt mere. For det er det vi trenger.

ALF JAVISST.

Vår nye næringsdiktator er fra gammelt av vant til å jonglere med penger og verdier. Hans bedrifter i så henseende er vel kjent. Kort tid etter sin utnevning til "minister" åpnet han en ny privat bankkonto i Oslo på 300 000,- kroner. Det kan være mange kilder til disse penger. Om en av dem skal fortelles her. "Ministeren" eier Heggdals Bruk som har levet høyt på leveringer til tyskerne. Nå er brukets regnskapsmessige fortjeneste ikke særlig imponerende. Man har nemlig avskrevet kr. 700 000 som "uerholdelige" fra tyskerne. Pengene har Whist stukket i sin egen lomme. Han regnet med at ligningsvesenet måtte bøye seg for hans ord. Det hele er imidlertid kommet ut, og det blir interessant å se om quisling greier å redde sin nye myndling fra følgene av denne manøver. Men det driver vel over det også - inntil det store oppgjør kommer. Og da vil det allikevel ikke telle stort i regnskapet!

"Fonds Européen de Secours aux Étudiants." (F.E.S.E.) i Genève har sendt ut en rapport om universitetsforholdene i Belgia, ført ajour til og med okt. 1943:

Belgia har 4 universiteter foruten en rekke høyskoler. To av dem er statsuniversiteter, nemlig Gand som har flamsk og Liège som har fransk som undervisningsspråk. To universiteter er frie: Louvain som er katolsk og kirkelig og Bruxelles. Alle høgre undervisningsanstalter, hva enten de er statens, kommunale eller frie, har samme rettigheter. Det er måten å oppnevne professorer på som skiller dem ad.

Rasismen er innført med avsettelsen av jødiske professorer. Til bekjempelse av motstandsånden har man suspendert de professorer som alt for sterkt hadde vist sine følelser før krigen. Forskjellige forholdsregler er tatt som skulle undertrykke den akademiske frihet. Studentmøtene ble underkastet forhåndssensur, men alle studentforeningene bl.a. Den Nasjonale Studentunion (L'Union Nationale des Étudiants) er oppløst. Undtatt er bare universitetenes utvalg som er helt tekniske organer. Ingenting er igjen av den fri undervisning. Bibliotekene er "utrenset". Sensuren har avskaffet en rekke undervisningshåndbøker. Undervisningen i den nasjonale historie og i visse filosofiske fag er forbudt. Derimot er alt gjort for å pøde okkupantens ideologi inn i belgisk universitetsliv. Mulighetene for utveksling av studenter og professorer ble meget benyttet. Lettelser ble gitt de studenter som var enige i de nye ideer. Imidlertid gjorde krigens "jernharde lov" slutt på denne "strategy of approach", høsten 1941. Fra da av ble en mengde professorer og studenter arrestert, delvis for å stå til rette for opprørske handlinger,

delvis for å tjene som eksemplar i virkeligheten som gisler. Flere professorer døde i Mucita-allet. - Endelig ble de nye studenter pålagt tvungen arbeids-tjeneste og forholdsregler ble tatt som gjorde det urulig for dem å skulke unna. De gjenstridige skulle deporteres for godt til Tyskland.

Statsuniversitetene kunne "synkroniseres" forholdsvis lett fordi ministeriet for undervisning, etterat ministeren er reist, blir ledet av en generalsekretær, oppnevnt av okkupanten. Således har undervisningen kunnet modifiseres fullstendig i tilsynelatende lovmessige former. Dog har professorene ved Gand-universitetet ved sin intervensjon forhindret at det ble gitt noe professorat til M. Maertens som i 1918 ble dømt til livsvarig tvangsarbeid for samarbeid med fienden. Han fikk amnesti i 1938. De kunne allikevel ikke forhindre at M. Maertens ble dekan ved det medisinske fakultet og at M. Jacobs som kom rett fra Tyskland ble tildelt et professorat.

De frie universiteter har vært hardere nøtter å knokke, for professorene ved Louvain blir utnevnt av de kirkelige myndigheter, mens de i Bruxelles supplerer seg selv. Louvain har i en viss utstrekning kunnet undgå fremmed innblanding, takket være den geistlige beskyttelse. Ikke desto mindre ble Rektor nylig arrestert for å ha nektet å utlevere lister over sine studenter til administrasjonen for arbeidstjeneste.

Vanskelighetene var større for det frie universitet i Bruxelles som ikke nød godt av en så opphøyet beskyttelse. Okkupanten oppnevnte en kurator som forsøkte å blande seg mer og mer i universitetets administrasjon. Professorene nektet å bøye seg for direktiver som kom utenfra og etter forskjellige opptrinn foretrakk de å avbryte sin undervisning (høsten 1941). Da de så senere nektet å gjenoppta sine kurser ble universitetet i Bruxelles erklært opphevet (aug. 1942) og dets lokaler beslaglagt av de militære myndigheter. Professorene fortsatte imidlertid å ta seg av sine studenter. Byen Bruxelles har opprettet "folkekurser" som i prinsippet er åpne for alle og hvor studentene har fått verdifull hjelp ved forberedelsene til eksamen. Endelig har studentene dannet små grupper under ledelse av studenter som beholdt kontakten med professorene. Litt etter litt har Bruxelles-studentene kunnet søke tilflukt ved universitetet i Liège og Louvain og gå opp til eksamen for "Jury Central", en eksamenskomite av professorer fra de frie universiteter. Vi må trekke fram Louvainuniversitetets store generøsitet da det opprettet kurser i verdifulle fag til beste for studentene fra det store konkurrerende universitet.

De belgiske universiteter har, tro mot den gamle akademiske tradisjon, forsvart åndens domene. De kontrollerte avisers beklagelser over studentenes holdning og de mange forordninger som er rettet mot universitetslivet vidner om det. Om manifestasjonene er blitt flere og flere gjennom tre år er det allikevel året 1943 som har sett de mest drakoniske forholdsregler. Studentene gikk til streik 20. mars 1943 som protest mot den tvungne arbeidstjeneste, hvorpå alle gutter født i 1922, 23 og 24 ble mobilisert ved en forordning av 31. mars.

Biblioteket i Louvain ble i 1940 rammet av tyske brannbomber og fullstendig ødelagt. Av 900.000 bøker ble 15.000 reddet. Av 8000 manuskripter bare 15. Samlingen av inkunabler, bøker fra boktrykkerkunstens første tid, ialt 811 ble helt tilintetgjort. Likeledes en samling på 3000 vitenskapelige tidsskrifter og 22.606 fotografier som gjenga alle de koptiske manuskripter som er kjent inntil idag, og en samling på mer enn 200 gravyrer som

